

ՕՐԱԳԻՐ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏՆՏԵՍԸ ԵՒ ԲՆԸ

ԳԻՏԵԼԵԱՅ

Ժ. ՏԱՐԻ ԹԻԻ 5 .

1852

ՄԱՐՏԻ 1 .

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳԱՅԻՆ

Աշխարհիս անիս դարձեր է :

Եթ ի՞նչ սիրելի ընթերցող, կ'ուզես
դու աս սարսափելի փոսէն ազատ ըլ-
լալ, նախ գիտցիր, թող ամէն լսողներն
ալ իմանան, ինչ որ հիմա պիտի ը-
սեմ. եթէ աս խօսքիս մտիկ չընես, ու
անհոգ ըլլաս, գիտցիր աղէկ որ չուզե-
լուդ պատճառը պիտի ըլլայ անխեղու-
թիւնը, և թէ խօսք հասկընալ չուզո-
ղը, մարդ ալ ըլլալու յոյս չունի : Եւս
այսպէս գիտնալով՝ հիմա մտիկ ըրէ այս

համառօտ խրատիս, որով ճանաչմունքդ
շտկուած ճշմարտասէր մարդու կարդ-
անցնիս : Եւս մարդիկն որ կ'ատես կամ
քեզի թշնամի կը կարծես, հիմա սկսե-
տարակուսիլ անոնց քեզի թշնամի ըլ-
լալուն և զքեզ ատենուն վրայ, ու ջա-
նա որ անձամբ անոնց հետ կամ անոնց
բարեկամներուն հետ տեսնուիս, ու ի-
րենց պատճառները լսես, հասկընաս,
և դու ալ քու պատճառներդ իրենց
հասկըցընես : Եւ քանի որ մէկը չես
տեսած, և իր գործոց պատճառները

իրմէն կամ իր բարեկամէն չես լսած, ու իրեն միտքը չես հասկըցած, օտարի խօսքով անոր վրայ դատաստան մ'ըներ: Այս ալ զգուշացիր որ չըլլայ թէ անոր թշնամին անոր բարեկամ կարծելով, ատելոյդ սուտ բարեկամէն անոր վրայ տեղեկութիւն ուզես: Ասն զի շատ անգամ կը պատահի՝ որ մէկուն թշնամին իր հակառակորդին աղէկ մը ֆնասելու համար, քու առջևդ անոր բարեկամ կը ձեւանայ, ու անոր պաշտպանել ձեացընելով՝ անոր անունը կը կոտրէ իր ուզածին պէս: Այսպէս համբուրելով մատնիչ ըլլալը թշնամոյն՝ աշխարհիս վրայ նոր բան չէ, ինչպէս որ յայտնի է. այսպիսի սուտ բարեկամներու ձեռքով եղած մատնութեան չարիքը գրեթէ անդարմանելի է: Ահա այս զգուշութիւններով միայն շիտակ դատաստան կ'ըլլուի, ահա այս է ճշմարիտ բարեկամը և ճշմարիտ թշնամին իրարմէ զատելու ճամբան: Այն որ կ'ուզես աղէկ մարդու վրայ ծուռ դատաստան չընելու՝ պէտք է որ աս ճամբան բռնես: Իսկ թէ որ թշնամիդ առջևդ կեղծաւորելով, սուտեր ըսելով քեզի բարեկամ ձեւանայ, դու թէ որ զրպարտութեմ դիւրաւ հաւատացող մարդ չես, անոր կեղծաւորութիւնն ալ քիչ ժամանակի մէջ կ'իմանաս. և ալ լսւ է գէշի մը վրայ աղէկ կարծիք ունենալով սխալիլ, քան թէ աղէկը գէշի տեղ դնելով՝ անմեղին արիւնը մտնել: Բաւական է որ այս զգուշութիւնն ալ ունենաս, որ աղէկ մը չճանցած մարդուդ հաւատով բանի ձեռք չգարնես, որ է վերի ըսածս, բարեկամի խօսքով չճանցած մարդու և չգիտցած գործքի վրայ դատաստան չընել:

Այսպէս մէկուն մէկալին խօսքէն դիւրաւ չխաբուելու համար, և ուրիշի վրայ ծուռ դատաստան չընելու համար պէտք է աս ալ գիտնաս ու հաստատ միտքդ պահես, որ աշխարհիս մէջ իրեք տեսակ մարդիկ կան՝ որ մարդուս ուրիշի գործոց վրայ շիտակ դատաստան ընելու արգելք կ'ըլլան. Ա. Բարեկամներն ու սղգականները: Բ. Կարգաւոր

րեալ սուտ խօսիլ գիտցողները: Գ. Վարդաւ տուող մարդիկ:

Բռնիւն. Բարեկամին ամէն մարդ շուտով կ'աւտայ, վասն զինքերին բնական ազդամբ մարդ միտքը դրած է որ բարեկամը սուտ չըսէր. որովհետեւ բարեկամութիւնը աղէկութեան վրայ կապած է, բարեկամ ըլլալը իրարու աղէկութիւնն ուզել է. ինծի բարեկամ եղողը ինծի նման մարդ է, իմ աղէկութիւնս կ'ուզէ. իմ աղէկութիւնս ուզողը, հարկաւ ամէն մարդուն աղէկութիւնը կ'ուզէ. անոր համար ոչ ոք յանձն կ'առնէ գէշ մարդուն բարեկամ ըլլալ. ուստի ամէն մարդ կ'աւտայ թէ երբ բարեկամը ուրիշի վրայ չարիք կը խօսի, կը հասկըցուի որ իր սրտին ցաւը մարդկային գէշութիւններու վրայ ինձ կը հաղորդէ: Այս պատճառաւ երբ բարեկամը խարդախ մարդ ըլլայ և կամ ուրիշի թշնամի ըլլայ, դիւրաւ կրնայ խաբել իր բարեկամը և զնա ալ իր թըշնամոյն դէմ թշնամի ընել: Այնպէս ալ ազգականները դիւրաւ կրնան խաբել զմարդ. վասն զի մարդս բնականաբար չուզեր որ իր ազգականը գէշ ստասաց մարդ ըլլայ, անոր համար մէկէն անոր ըսածին կ'աւտայ. և այնպէս կը յօժարի հաւատալու, որ իր ազգականը սուտ չէլլելու համար, այն չարախօսուած մարդուն վրայ անկէ ետեւ չուզեր լսել կամ տեսնել մէկ աղէկ բան մը. որովհետեւ իր ազգականին ստասաց գտնուիլը իր պատուոյն դէմ կը սեպէ: Աւտի մարդիկ իրենց բարեկամաց և ազգականաց խօսքերուն կը հաւատան իրենց աչքով տեսածի պէս: Բայց այս ներքին բնական զգածմունքը ճշմարտութիւնը հասկընալու ճամբայ չէ. վասն զի մարդուս զգածմունքը դեռ ուրիշ շատ անկարգութիւններ ալ կը թերադրէ, բայց մարդս բանաւոր ըլլալով պէտք չէ որ իր զգածմանը կուրօրէն հետեւի, այլ մտքովը պէտք է որ աղէկ մը քննէ, ու թէ որ զգածմանը այսինքն կամքին ուղածն աղէկ է՝ զայն 'ի գործ դնէ, իսկ թէ որ գէշ է՝ անկէ հեռանայ:

Լորդորդ գիւրաւ կը խաբէն զմարդիկ կարգաւորեալ սուտ խօսել գիտցողները . վասն զի կան այնպիսի մարդիկ՝ որ ուրիշի վրայ սուտ զրպարտութիւն ընելու աստեն՝ այնպէս կարգաւորեալ կը խօսին օրինակներով, պատճառներով, որ կ'ըսեն թէ ասանկ կարգաւորեալ խօսքը սուտ չկրնար ըլլալ: Այնպիսի ստասացները անանկ վարժեն սուտը իրաւի տեղ կը լեցնեն, որ երբեմն միտքդ առաջուց դրած կ'ըլլաս՝ թէ սա մարդը հիմա պիտի սուտ խօսի, ես գիտեմ, և պիտի չաւտամ ըսածներուն: Այսպէս միտքդ դրած կը սկսիս մտիկ ընել, և այն մարդը կը սկսի իր սուտերը քեզի ծախել. քիչ մը որ առաջ կ'երթայ, դու կը սկսիս մտքիդ դրածիդ վրայ տարակուսիլ, և քանի որ տարակոյսդ քանի մը բառով իրեն կը յայտնես, այն ստասաց մարդը այնպէս վարպետութեամբ միտքդ հասկընալով, խօսքերուդ առջևը կ'առնէ, որ վերջապէս կը սկսիս հաւատալ, ու մտքիդ մէջէն ինքզինքդ մեղադրել անոր խօսքերուն չաւտալու պատրաստութեամբ համար: Ահ, ինչ մեծամեծ փնասներու, թշուառութիւններու պատճառ եղած են այսպիսի ստասացներ: Ինոր համար վերի տուած կանոններէս դուրս ելլելու չէ երբ կ'ուզես չմոլորիլ:

Լորդորդ ըսինք պարզեւ տուողներուն խօսքը անցուկ կ'ըլլայ. որովհետեւ մարդուս բնական է առած բարեացը փոխարէն հատուցումն ընել. պարզեւ որ առնես, միտքդ կը կապուի, քեզի պարտք կը սեպես առած պարզեւիդ երախտագէտ ըլլալը. թէպէտ կ'ուզես լսելու պատճառները և շիտակն իմանալու, բայց ներքին գաղտնի երախտագիտութեան զգածմունք մը քեզի կը ստիպէ՝ որ այն պարզեւ տուողին պատճառները զօրաւոր կարծես. այնչափ որ քննելն ալ աւելորդ կը սեպես, մանաւանդ թէ ապերախտութիւն, որ նա քեզի պարզեւ տալով իր բարեսրտութիւնը յայտնեց, ու դու անոր փոխարէն մը չընելէն ետեւ, բերած պատճառներուն վրայ ալ չես վստահանար, և մինչդեռ նա քեզի հա-

ճոյական բան ըրաւ, դու անոր հաճոյիցը դէմ կը մտածես: Աստի այսպիսի ներքին զգածմամբ կը սկսիս այն մարդուն վրայ նայիլ իբրեւ բարեկամ, իբրեւ բարեսիրտ, ուղղադատ, որ իր շիտակ մտածութեամբ զքեզ իր պարզեւին արժանի սեպեց, քու յարգդ ճանցաւ, որ ըսել է թէ ուրիշն ալ եթէ անիրաւ եղած չըլլար, ինչպէս որ կ'ամբաստանէ, զայն մարդն ալ պիտի սիրէր, այսպիսի բնական ներքին նախապաշարմունքով, առանց խորունկ մտածելու անոր խորհրդեան կը հետեւիս: Ինչպատճառ չէ սուրբ գրոց ըսածը՝ թէ կաշառ կուրացուցանէ զաչս: Ինոր համար կը տեսնենք աշխարհիս մէջ՝ որ իր խօսքը առաջ տանիլ ուղղող, ինչ կ'ընէ չընէր, ամէն բանէն առաջ պարզեւ տալու կը ջանայ: Իսկով որչափ անիրաւ դատաստաններ կը կտրուին:

Հապա թէ որ մէկ մարդ մը աս իրեք և չորս աչք խաբող պարագայները իր վրայ ունենայ, այսինքն ինքն ըլլայ բարեկամ, կարգաւորեալ սուտ խօսող, և պարզեւ տուող, ու ասանկով սուտ զրպարտութիւն ընէ, ասանկ մարդուն խաբէութեան դարանքէն ինչպէս կարելի է ազատիլ: Ինչ և իցէ խելացի մարդ ըլլայ՝ դարձեալ խաբուելու վտանգի մէջ գտնուիլը պէտք է ճանչնայ. անոր համար ընդհանուր կանոնէն երբեք պէտք չէ խոտորիլ, թէ երկու կողմն ալ լսելու է, և այն ալ դարձեալ զգուշանալով՝ որ չըլլայ թէ մէկ կողմը խաբէական հրնարներով իր խօսքը զօրաւոր ցուցնէ:

Հիմա տեսա՞ր, սիրելի ընթերցող, թէ մէկ ազգ մը ինչ սարսափելի սխալ մունքներու մէջ է, և ինչպէս դիւրաւ պարապ տեղը անհնարին խռովութիւններու մէջ կը չարչարուի իրարու խօսից և գործոց վրայ սխալ դատաստան ընելով, ճշմարտութիւն կը սիրենք ըսելով, և ամէն բանին շիտակն իմանալու ճամբան չգիտնալով:

Այս անկատար ճանաչման և խաբէական ազատութեան երրորդ փնասն է արհամարհութիւն հոգեւոր ճամբուն: Վիտենք որ ամէնքնիս ալ պիտի մեռ-

նինք , ամէնքնիս ալ նոյնպէս հոգի ու-
 նինք , ամէնքնիս ալ լստուծոյ պատկեր
 ստեղծուած ենք . ամենուս սրտին մէջ
 կայ փառաց սէր , հանգստեան սէր ,
 չմեռնելու սէր . և սակայն ամէնքը
 զբաղած աս աշխարհիս մէջ բաներնին
 կարգի դնելու , վիճակնին շտկելու հետ
 են : Լսչափ հազար տարուան աշ-
 խարհք է աս աշխարհս . մարդ մը չկայ
 որ իր բաները կարգի դրած հանգիստ
 վայելու սկսած ըլլայ . այլ ասոր ներ-
 հակ կը տեսնենք որ , նոր բուսած ե-
 րիտասարդներ կը սկսին մէյմէկ գործ-
 քի ձեռք զարնել . ոմանք անկարգ կեր-
 պով . ոմանք ալ ջանալով կարգաւորեալ
 կերպով , որոնց վարմունքը տեսնես ,
 կարծես թէ աշխարհս նոր իրենց հետ
 սկսեր է , և պիտի գործքերնին կարգի
 դնեն և աշխարհիս մէջ յաւիտեան
 հանգիստ կեանք մը պիտի վայելեն :
 Ենդին կը տեսնես չափահաս մարդիկ-
 ներ , որ հազար բանի ձեռք զարկեր են ,
 ոմանք քիչ մը յաջողեր են , ոմանք դեռ
 չեն յաջողած . ոմանք ալ ընկեր մեռեր
 են՝ ձեռք զարկածնին ուրիշ թողլով .
 ոմանք ալ հիւանդացեր են , բայց նոր
 պատրաստութեան հետ են , որ եթէ
 աւողջանան պիտի նորէն սկսին սանկ
 ընել , նանկ ընել , բաներնին կարգի դը-
 րել : Ուրիշներն ալ կը տեսնես որ տա-
 րիքնին սուաջ գացեր է , գործքերնին
 ուր էր սուաջ՝ հոն մնացեր է , բայց ի-
 րենք այսօրուան վաղուան ըլլալին չյի-
 շելով , նոր հնարքներ մտածելու հետ
 են բաներնին շտկելու համար : Ոմանք
 ալ բաներնին առաջ տարեր են , բայց
 փափաքնին աւելի շատցեր է՝ ալ մեծ
 բաներու ձեռք զարնելու ու իրենք զի-
 րենք աւելի կարգաւորելու : Եւրոպայ
 կը տեսնես որ մէկը մէկալը սանկ նանկ
 կարգաւորեմ ըսելու ատեն , ամէն բան
 երեսի վրայ կը թողուն կը մեռնին կ'եր-
 թան . ուրիշները անոնց կարգաւորած-
 ներուն վրայ կը վազեն , անոր կարգա-
 ւորութիւնները իրեն հետ մէկ տեղ կը
 թաղեն : Եւրոպայ խառնափնդոր շարժ-
 մունք մը կ'երևնայ աշխարհիս երեսը
 անդադար . մէկը կ'ելլէ մէկը կ'իջնայ կը

լմննայ . բայց ամենուն վրայ կը տես-
 նուի մէկ անօգուտ ջանք մը ելլելու , և
 առանց իջնալու հաստատ մնալու : Եւ
 կը խնդալով կու գայ կ'երթայ . մէկալը
 լալով կը լմննայ . սա զրկելով ինքն ալ
 կեանքէն կը զրկուի կը պակսի , նա զըր-
 կուելով օրերը կը լմննընէ կը մեկնի .
 մէկը պարծելով վերջապէս ի հող կը
 խոնարհի . մէկալը թուքումուր ուտե-
 լով կը մարի կ'անյայտի : Եւ կը խրոխ-
 տայ ծովը ցամաք , ցամաքը ծով փոխե-
 լու , և խրոխտալու ատեն ինքը ի հող
 կը փոխուի . նա մէկէն մէկալէն վախ-
 նալով զգուշանալով մահուանէ կը բռն-
 նուի . ուրիշ մը ինձ ով ինչ կրնայ ընել
 ըսելու չմար , ժամանակ չունենար ու-
 րիշին ըրածը տեսնելու , ինքն անշունչ
 փայտ կը դառնայ : Եւ ըսեմ . հովէն
 ծառին տերեւները թափելու պէս , մէկ
 կողմանէ կը բուսնին , մէկալ կողմանէ ,
 պզտի , մեծ , հովին դէմ կենալու ջան-
 քով քիչ մը ատեն շարժը շտկելէն ետեւ
 ամէնքն ալ կը թափին , ոչ մէկն ալ ի-
 րենց տեղը չեն մնար :

Եւսպիսի խառնակութեան մէջ ա-
 մէնքն ալ փառք հանգիստ փնտռելու
 հետ ըլլալով՝ ինչպէս չեն տեսներ թէ
 փառաւոր հանգչող մարդիկ շատ կան
 աշխարհիս մէջ և թէ իրենք ալ ուղեն
 չուզեն պիտի հանգչին անոնց հետ :
 Կերեզմանոցներէն անցնելու ատեն ,
 մէյմը չորս դինին չեն նայիր , չեն տես-
 ներ , չեն իմանար , որ հոն բիւրաւոր
 մարդիկ ամէնքը մէկ տեղ խաղաղ հան-
 գիստ պառկած կեցեր են : Իսկ թէ որ
 իրենք փառք ալ մէկ տեղ կ'ուզեն ու-
 նենալ , այն ալ դարձեալ հոն կրնան
 գտնել և ունենալ թէ որ ան հանգ-
 չող մարդիկներուն հարցնեն : Եւ աշխար-
 հիս վրայ թագաւոր և կայսր ըլլալէն
 ուրիշ ինչ մեծ փառք կայ . գերեզման-
 ներուն մէջ թագաւորներ , կայսերներ
 ալ կան , թող անթիւ մեծամեծ իշ-
 խանները . մարդկանց ազատ իշխանու-
 թիւն տրուած է . ով որ իշխանին , որ
 թագաւորին փառացը կ'ուզէ հաւա-
 սարիլ , թող երթայ անոր աթոռակից
 ըլլայ . երթայ թող բանայ ան իշխանին ,

ան թագաւորին, ան կայսեր գերեզմանը, ու հոն պառկի : Շատերուն մէջէն յիշեմաւորներ՝ Երբովիթը, կ'ուզէս իրեն աթոռակից ըլլալ, իրեն հանգրստեան և փառացր որ վաստրկեցաւ, և հիմա վայելելու հետ է, կ'ուզէս անոր հաղորդ ըլլալ, բայց իրեն գերեզմանը, մօտի մէջը ու հանգչէ անոր հետ. վասն զի դու ինքիրէդ որչափ ալ աշխատիս մեծ մարդ ըլլալու, հանգիստ վայելելու, անոր շուքին ալ չկարենաս պիտի հասնիլ. վաղը մահը պիտի գայ՝ բոլոր աշխատանքդ պարապը պիտի հանէ : Իհա արդէն աշխատած մեծամեծ մարդիկներ զքեզ կը հրաւիրեն՝ որ երթաս իրենց փառացր և հանգստեանը հաղորդ ըլլաս : Իսկ թէ թաղուիլ չես ուզեր, այդ անկարելի է, վերջապէս քիչ տարիէն ուզես չուզես պիտի թաղուիս, և հոն յաւիտեան պիտի վայելես փառքդ և հանգիստդ. ամէն թշնամիներուդ ձեռքէն ալ պիտի ազատիս. և ամէն թշնամու թիւններդ ալ դու ձեռքէ պիտի թողուս ու հանգչիս... Եւ կ'ըսեմ ես կը լսեմ, ինձ մօտիկ ընող չկայ :

Տես սա մարդս տարիքը չափաւոր առեր է, անկողին ընկեր է, հիւանդութիւնը վտանգաւոր է, տնուորները կ'ուզեն որ կերպով մը իրեն հասկըցնեն որ մեռնելու պատրաստութիւն տեսնէ. բժիշկը յոյսը կտրեր է, տնորդիք գաղտուկ կուլան. իսկ ինքը առողջանալու օրերը համբելու հետ է : Եւսօր երեկուրնէ քիչ մը աւելի ծանրացայ, գէշ կ'իմանամ, բայց բան չէ. այն հիւանդութեան կարգն է, ուժը պիտի առնէ. կը յուսամոր երկու օրէն կը սկսիմ վերայ դնել : Կիրակոս, փոխանակագիրներ կար պահանջելու, օրը այսօր լմնցաւ, չմոռնաս, գնա այսօր ուզէ. և գիտցիր որ հարիւրին կէս ալ վրայ պիտի տայ, չըլլայ թէ առնես առանց կէսերը վրայ դնելու. ետքը նայէ, վաճառականի նաւ մը եկեր է, ինչ ապրանք բերեր է, գնա իմացի ու ինձ լուրը բեր շուտ : Եւ ստակներն ալ երկու ամիս է որ առանց շահու մնացին, կ'ուզեմ մէկ խանութի մը կամ տան մը վրայ պառ-

կըցնել. բայց կ'ուզեմ որ քարուկիր ըլլայ, որպէս զի կորսուելու վտանգ չըլլայ. մէյմը ոտք ելլեմ, ալ աղէկ կարգի պիտի դնեմ ամէն բան. անանկ որ ես ալ որդիքս ալ ասկէ վերջ հանգիստ կարենանք ապրիլ. քիչ մըն ալ հանգիստ կեանք անցընենք, վաստակին ծայրը չգար :

Եւ սուտ յոյսն է որ զամէնքը կը խաբէ. բայց հոս տեղս խաբելը սխալ խօսք է. յայտնի բանին դէմ երբոր մէկը կ'ընէ, այն խաբուիլ չէ : Եսկէ յայտնի բան չկայ որ ամէնքը կամ շուտ կամ ուշ, հարիւր տարին չհասած պիտի մեռնին, և քանի որ կ'ապրին այն շահելու, դիզելու կարգաւորելու հոգէն պիտի չի դադրին, և տղաքն ալ իրենց դիզած կարգաւորածը պիտի մտնեն ցրուեն, ու իրենք նորէն աշխատին քրտնին, և վաստրկելու կարգաւորելու հոգը սրտերնուն մէջ անոնք ալ պիտի մեռնին. աշխարհիս կարգը այս է : Ելքատ, հարուստ, նեղութեամբ, հանգստեամբ ըրածնին և աշխատածնին ուրիշ բան չէ, բայց եթէ մեռնելու պատրաստութեան այլ և այլ ճամբաներ : Եւայց աւմեռուն ալ խելքը և դիտմունքն է չմեռնիլ, հանգիստ ապրիլ : Եւմէնքն ալ կը փորձեն որ ետքը չգար. ամէն բան երեսի վրայ կը թողուն կ'երթան, և դարձեալ ամէնքն ալ երկար ապրելու յուսով, և միշտ առանց գոհ ըլլալու իրենց վիճակին կ'աշխատին, մէյմ՝ ալ առանց իմանալու յանկարծ մահուան դուռը կը հասնին. յանկարծ սրտերնին դող կ'ելլէ. վայ, ինչ պիտի ըլլամ. արդեօք առողջանալու ճար մը գտող չկայ մի. սա, նա բժիշկը կանչէիք ըսելու չմնար. մէյմ՝ ալ դրեր ես նէ գտի, քովինները կը նային, շունչը դադրեցաւ : Կիրակոսն եկեր է փողիցային և վաճառականի նաւուն լուրերը բերեր է. որով : Ելան ճամբորդ մըն էր յաշխարհ եկաւ ու գնաց. այն ամէն աշխատանքները, մտածմունքները, հոգնիւնները իրեն համար չէր, այլ ձեզի երջանկութիւն պատրաստելու համար կ'ընէր. ձեզի համար որ պիտի չմեռնիք, այլ

պիտի հանգիստ վիճակ մը գտնէք, ու յաւիտեան աշխարհս պիտի վայելէք . դուք հիմա նայեցէք որ աղէկ կարգի դնէք, ու հանգիստ վայելէք : ||Տ, սուտ յոյս . գիտցէք որ մեռնողն ալ ատենօք ձեզի պէս վայելքի յոյսերով լցուած երիտասարդ մըն էր, շտկեմ, վայելեմ ըսելու չմնաց կարճ կեանք մըն էր գլորեցաւ, անցաւ, լմնցաւ . մի կարծէք թէ դուք անկէ երկար պիտի ապրիք :

(ՄԱՅՍՅԱՆ ՈՒՐԻՇ ԱՆԳԱՄ)

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՆՏՐԱՅԻ ՄԷՋ ԱՌԱՌՕՏ ՄԸ

ԿԱՄ

ՊԼՏՊԼԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՒ ԱԸԽԱՐՀԱԿՈՐԾԱՆ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ 1

« ԼՆՑՆԻՔ հիմա ուրիշ գլուխ մը կարդալու, որուն մէջ պիտի տեսնաս կրօնական, մարդասիրական և բարոյական սկզբամբ հաստատուած ընկերութիւններ, ժողովրդեան միութիւններուն, ճբաւորութիւններուն ու հիւանդութիւններուն առջեւ առնելու համար : Բաւական կը համարիմ միայն աւանց անունը քեզի կարդալ . տարակոյս չունիմ, որ այս բարեպաշտական ընկերութիւններուն անունները միայն կարգաւ լսես, կրնաս մակաբերել թէ ինչ մանրամասն գործնական խնամքներ, և սրչափ շատ ու տեսակ տեսակ նիւթական ու բարոյական նպաստներ ընելու նպատակով հաստատուած են | ճնտրայի մէջ այս կամաւոր ընկերութիւնները : Եւս սահմանադրութիւններուն ամէնն ալ այս դարուն գործն են, և աւելի այս վերջի մէկ քանի տարիներուն, որ խրատներով ու խոհեմութեան օրինակներով լեցուն են : Եւս ընկերութիւններուն տարուէ տարի ժողոված կամաւոր տուրքերը, միայն ստակ ըլլա-

լով, յիսուն միլիոնը կ'անցնին, առանց գործով նպաստները հաշուելու : Եւս ասոնց անունները :

« Ընկերութիւն՝ մարդոց կեանքը աւելն տեսակ պատահարներէ պահպանելու, այսինքն ջրէ, կրակէ, և ուրիշ ասոնց նման վտանգներէ :

« Ընկերութիւն՝ յանկարծ հրդեհի մէջ գտնուող անձանց կեանքը ազատելու համար :

« Ընկերութիւն՝ նուաբեկեալները ժողովելու համար :

« Ընկերութիւն՝ կենդանեաց չարաչար գործածուելուն դէմ, որով մարդիկ վայրագ ու կատաղի կ'ըլլան, և խեղճ կենդանիները որ մեր կենաց օժանդակներն են, պատժաւորներու պէս կը գործածուին մեզի ըրած օգտակար ծառայութիւններն փոխարէն :

« Ընկերութիւն՝ երկրագործաց վիճակը լաւցընելու համար :

« Ընկերութիւն՝ գործաւորաց կարգերուն մէջ ուսումն տարածելու համար :

« Ընկերութիւն՝ | ճնտրայի ժողովրդեան առողջութեան վիճակը լաւցընելու համար :

« Ընկերութիւն՝ ժողովրդեան մէջ մաքրութեան խնամք տարածելու համար, | ճնտրայի բազմամարդ ու աղքատ թաղերուն մէջ ձրի կամ խիստ վարգնով բաղնետոններ բանալով, ուր լուացարաններ ու լաթ չորցընելու համար տաք տեղեր ալ կան, որպէս զի աղքատ կնիկներն ու փոխելու կտաւիք չունեցող մարդիկ կարենան ձրի կամ մէկ երկու պղինձ տալով լուացուիլ, և իրենց կամ իրենց ընտանեաց կտաւիքը լուալ ու չորցընել :

« Ընկերութիւն՝ գործաւորաց և մանր մուկն բան ծախող խանութպաններուն դիւրութիւն տալու համար, որ կարենան իրենց գործարանները կամ խանութները կանուխ գոցել ու իրիկուան ժամերը օգտակար զրքեր կարդալով և ընտանեկան պարագմունքներով անցընել, որ իրենց վարուցն ալ առողջութեանն ալ միանգամայն օգտակար է :